

Pripomíname si ...

September 2018

1. september

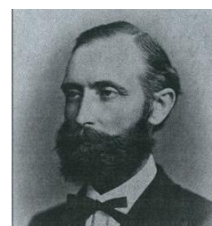
Brániĸ (Maibaum), Július

„politický pracovník, národohospodár (1. 9. 1908 Kežmarok – 27. 8. 1970 Bratislava). Základnú školu vychodil v Kežmarku, kde absolvoval v roku 1926 aj gymnázium, od roku 1926 študoval na Právnickej fakulte UK v Bratislave. Tu bol v roku 1928 spoluzakladateľom Spolku socialistických akademikov v Bratislave. V roku 1931 získal titul – doktor práv. Do KSČ vstúpil roku 1930. Pôsobil v oblasti propagandy. Od roku 1931 pracoval ako advokátsky koncipient, v roku 1937 bol advokátom v Bratislave. Po zákaze činnosti KSČ pomáhal pri jej prechode na ilegálne formy práce, v roku 1939 vidiac prenasledovanie obyvateľov židovského pôvodu – aj on bol Žid – emigroval cez Poľsko do ZSSR. V Moskve vyvíjal propagandistickú aktivitu na podporu antifašistického národnooslobodzovacieho boja Slovákov. Od napadnutia ZSSR nacistickým Nemeckom bol redaktorom vysielania Za slovenskú slobodu, spolupracovníkom redakcie Čs. listov, propagandisticky pôsobil medzi vojakmi – zajatcami. V rokoch 1940 – 1945 bol aj redaktorom Vydavateľstva cudzojazyčnej literatúry. Po oslobodení Československa a po návrate domov zastával rôzne vysoké politické funkcie – bol aj členom predsedníctva ÚV KSS a povereníkom – predsedom Slov. plánovacej komisie v Bratislave. V roku 1954 bol na základe nepodložených obvinení najmä v súvislosti s procesom tzv. buržoáznych nacionalistov odvolaný z politických funkcií. Potom sa venoval najmä budovaniu výskumu v odbore financií“ (Baráthová 2009, s. 47-48)¹.

1. september

Tátray, Gregor ml.

„lekár (1. 9. 1833 Kežmarok – 27. 4. 1913 Kežmarok). Študoval pravdepodobne na lýceu v Kežmarku. Po štúdiách medicíny vo Viedni (?) pôsobil vo svojom rodnom meste ako mestský lekár a ako jeden z prvých spišských lekárov sa venoval pediatrii. G. Tátray nadviazal na dávne snahy Dr. Daniela Fischera i ďalších kežmarských lekárov a sám inicioval založenie lekárskej a lekárskej spoločnosti na Spiši. 1. 10. 1863 sa zišlo na jeho výzvu 37 lekárov a lekárníkov. Zhromaždení prijali stanovky, ktoré však musel schváliť župný úrad a ten ich poslal na schválenie do Pešti na Uhorskú kráľovskú miestodržiteľskú radu, pri ktorej pracovala ešte od 18. stor. zdravotnícka komisia. Neskôr boli stanovky Spolku spišských lekárov a lekárníkov schválené až po rakúsko-uhorskom vyrovnaní, a to dňa 19. 9. 1867. Prvé valné zhromaždenie spolku sa konalo 29.

¹ BARÁTHOVÁ, Nora, Erika CINTULOVÁ, Jaroslav GROCHOLA, Lucia HARTINGEROVÁ, Milan CHOMA, Vladimír JANČEK, Andrej JANOVSÝ, Klára KUBIČKOVÁ, Mikuláš LIPTÁK a Jana VÍZNEROVÁ. Osobnosti Kežmarku: (1206 – 2009). 2009.

10. 1867. Za predsedu spolku bol zvolený Dr. Fridrich Fleischer a za tajomníka Dr. Gregor Tátray mladší. Tátray bol potom v rokoch 1886 – 1907 aj predsedom spolku“ (Baráthová 2009, s. 279-280)².

3. september

Kalix, Ľudovít

„poľnohospodár (3. 9. 1893 Stráže - ?). V rokoch 1931 – 1936 bol predsedom spolku Deutsche Kulturverband v Strážach. V roku 1940 bol najväčším vlastníkom pôdy v Strážach, vlastnil 140 ha pôdy, dopestoval 12 vagónov obilia, ročne vyrobil 30 600 litrov mlieka. Vlastnil aj poľnohospodársky liehovar, z vlastných surovín vyrobil za sezónu 350 hl čistého liehu“ (Kollárová 2004, s. 102)³.

3. september

Malíčký, Július

„krajčír, divadelník, hasič (23. 10. 1901 Stráže – 3. 9. 1978 Stráže). Po skončení ľudovej školy sa vyučil u židovského krajčira v Poprade. V roku 1932 sa stal majstrom a zároveň učiteľom na Učňovskej škole v Poprade. Zamestnával 8 – 10 tovarišov a vždy mal aspoň dvoch učňov. Ovládal nemecký a maďarský jazyk a pasívne ruský a taliansky jazyk. Mal zákazníkov zo širokého okolia. Ako jeden z mála vedel šiť vojenské uniformy. Takto medzi jeho zákazníkov patrili aj žandári z Levoče, či ruská armáda, pre ktorú musel z večera do rána ušiť 100 vojenských „lodičiek“. Na pokyn generála Ludvíka Svobodu počas vojny šil tiež vojenské letné čiapky pre vojakov, ktorí prišli v ušiankach. V roku 1950, ešte pred znárodnením, odišiel pracovať do VÚ PP zvaného Proviant. Koncom 19. storočia bolo v Strážach len 8 slovenských rodín, preto ako 18-ročný zorganizoval so Slovákami zo Stráží, Spišskej Soboty a Veľkej slovenské divadelné predstavenie na Vianoce 1919 – Kamenný chodníček. Od tohto obdobia sa hrávali v Strážach divadelné hry a estrády vždy na Vianoce a Veľkú noc. Najobľúbenejšie boli od Ferka Urbánka. Pri nacvičovaní mu pomáhal brat Anton, herečkou bola aj jeho dcéra Monika. Okrem iného robil maskéra. Poslednou hrou, ktorú režíroval v roku 1978, bola hra Zdravá nemocná. Ďalšou jeho životnou aktivitou bola práca v dobrovoľnom hasičskom zbore, ktorého členom sa stal v roku 1920. V rokoch 1930 – 1945 bol jeho veliteľom. Počas jeho pôsobenia bola v roku 1934 zakúpená motorová striekačka a osobné auto Daimler. Veliteľom sa stal opäť po vojne, v rokoch 1948 – 1950. Od roku 1950 bol členom Okresného hasičského zboru v Poprade a členom Celoslovenského hasičského zboru. V roku 1933 sa stal členom Matice slovenskej v Martine a v roku 1946 členom Československého červeného kríža“ (Kollárová 2004, s. 140-141)⁴.

² BARÁTHOVÁ, Nora, Erika CINTULOVÁ, Jaroslav GROCHOLA, Lucia HARTINGEROVÁ, Milan CHOMA, Vladimír JANČEK, Andrej JANOVSKÝ, Klára KUBIČKOVÁ, Mikuláš LIPTÁK a Jana VÍZNEROVÁ. Osobnosti Kežmarku: (1206 – 2009). 2009.

³ KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESSOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH. Biografický slovník mesta Poprad. 2004.

⁴ KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESSOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH. Biografický slovník mesta Poprad. 2004.

3. september

Schulek, Elemír

„farmaceut, chemik (3. 9. 1893 Kežmarok – 14. 10. 1964 Budapešť). Študoval na gymnáziu v Bratislave. V rokoch 1914 – 1918 na univerzite v Budapešti. V roku 1926 bol na študijnom pobyte v USA a v západnej Európe. V roku 1920 sa stal doktorom farmácie, v roku 1932 doc., v roku 1941 členom – korešpondentom MAV, v roku 1944 univerzitným profesorom a v roku 1945 riadnym členom MAV. Do roku 1914 bol lekárnický praktikant v Bratislave, v rokoch 1918 – 1925 pôsobil ako asistent prof. Winklera v Budapešti, v rokoch 1927 – 1941 sa stal vedúcim chemického oddelenia budapeštianskeho štátneho ústavu národného zdravia. V rokoch 1941 – 1944 bol jeho riaditeľom. V rokoch 1944 – 1965 prednášal na Katedre anorganickej a analytickej chémie Prírodovedeckej fakulty. Bol prednostom Ústavu anorganickej a analytickej chémie Univerzity L. Eötvösa v Budapešti. Vo vedeckom výskume sa zameril na analytickú chémiu, najmä na indikátory a klasickú analýzu plynov, halogénov a chalkogénov, emisnú a absorpčnú spektrofotometriu, organickú skupinovú analýzu, ultramikroanalýzu, rádiometrickú analýzu, na štúdium vlastností selénov síry a peroxidov. Stal sa zakladateľom modernej analytickej chémie liečiv. Bol autorom knižných monografií, vyše 200 odborných a vedeckých článkov a štúdií, redaktorom časopisu Magyar Gyógyszerészeti Társaság Értesítője a Acta pharmaceutica hungarica. Schulek bol predsedom redakčnej rady Maďarského liekopisu. V rokoch 1949 a 1951 sa stal laureátom Kossuthovej ceny, neskôr bol vyznamenaný Radom práce“ (Maťovčík 1992, s. 240)⁵.

4. september

Mozer, Rudolf

„obchodník, mäsiar, sponzor športu (4. 9. 1908 Poprad – 3. 8. 1941 Poprad). Absolvoval gymnázium v Kežmarku a sedem semestrov na Vysokej škole veterinárnej v Brne. Po smrti matky, ktorá viedla rodinné hospodárstvo, musel opustiť štúdium, vrátiť sa domov a prevziať obchod. Hneď začal stavať veľkú mäsovýrobnú vo dvore. Okrem širokého sortimentu mäsa vyrábal aj mäsové výrobky, ktoré rozvážal do celej tatranskej oblasti. Niektorými výrobkami, ako napr. mozerovská saláma, spišské párky alebo čabajská klobása sa preslávil na Morave a hlavne v Brne, ale aj v Košiciach, Užhorode, Čope, čím vlastne propagoval Tatry a naše mesto. V Poprade zriadil prvý bufet, kde sa predávali desiatové polievky a hlavné jedlá. Bol veľkým milovníkom hokeja a podporoval vtedajšieho brankára HC Poprad Bandiho Grofcsíka. V rokoch 1936 – 1939 finančne podporoval viacerých obchodníkov a podnikateľov. Zomrel tragicky a veľmi mladý“ (Kollárová 2004, s. 150)⁶.

⁵ MAŤOVČÍK, Augustín, Jozefína BALLOVÁ, Margita ĎUROVČÍKOVÁ, Emil KAČALA, Milan STRHAN, Jana KÁČEROVÁ, Mária ČERNÁ, Pavol PARENÍČKA, Katarína SCHLENKEROVÁ, Jozef BŽOCH, DANA LACKOVÁ a Marián MINÁRIK. Slovenský biografický slovník R-Š: (od roku 833 do roku 1990). 1992.

⁶ KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESSOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH. *Biografický slovník mesta Poprad*. 2004.

12. september

Fečková, rod. Šlebodová, Anna

„ľudová umelkyňa (10. 8. 1915 Kežmarok – 12. 9. 1978 Kežmarok). Vyrástla v robotníckej Weinovej kolónii, neskôr pracovala vo Weinovej textilnej továrni. Bola členkou Federatívnej robotníckej telovýchovnej jednoty v Kežmarku, pre svojho brata Jozefa, ktorý zahynul v SNP, zhotovovala výšivky so symbolmi robotníckeho hnutia (obaly kníh, záložky). Desaťročia bola známa ako ľudová vyšívачka, maliarka ornamentov a kraslíc, skladala nemecké piesne, texty i noty a sama ich ilustrovala“ (Baráthová 2009, s. 85)⁷.

13. september

Grodňovský (Grodňovszky), Gustáv

„botanik, lekár (13. 9. 1873 Ľubica – 21. 1. 1946 Ľubica). Po gymnaziálnom štúdiu v Kežmarku, navštevoval lekársku fakultu vo Viedni. Keď skončil štúdium pôsobil ako lekár, ktorý mal na starosti nielen Ľubicu a Ľubické kúpele, ale aj Ruskinovce, Tvarožnú a Vrbov. Bol známy príkladnou starostlivosťou o pacientov bez ohľadu na sociálne postavenie i farbu pleti. V roku 1921 sa stal členom prvého školského kuratória (výbor dozerajúceho na školu). Bol milovníkom prírody, pozoroval zver, fotografoval a filmoval, bol rybárom i náruživým poľovníkom. Sám sa pričínil o zveľadovanie a ochranu zveri v revíri obce Ľubica. Bol jedným z prvých, ktorí začali s prikrmovaním zveri v zimnom období. Správnymi chovateľskými opatreniami zlepšil jej kvalitu a hlavne jej trofejnú hodnotu. Venoval sa i botanike. Vo svojom herbári, ktorý sa nachádza v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, zhromaždil 2 450 rastlín. Dve tretiny tvoria jeho vlastné zbierky z okolia Ľubice a z oblasti stredného Slovenska“ (Majoroši 1997, s. 3)⁸.

13. september

Koch, Augustín

„zámočník, automechanik, športový funkcionár a organizátor súťaží, športovec (29. 8. 1913 Križovany nad Dudváhom – 13. 9. 1998 Poprad). Základné vzdelanie získal v Cíferi a pokračoval v štúdiu na meštianskej škole a gymnáziu v Bratislave. Potom nastúpil ako učeň v závode na výrobu automobilov a železničných vozňov Tatra, a. s., v Prahe-Smíchov, kde bol pre dobré výsledky už počas štúdia zaradený ako pomocník výroby, neskôr už ako kvalifikovaný automechanik. Počas pôsobenia v Tatre, a. s., Praha-Smíchov navštevoval aj odbornú školu pre automechanikov pri Druhej štátnej československej priemyslovej škole v Prahe, ktorú ukončil v roku 1934. Pred a počas 2. svetovej vojny pôsobil v Čechách na správe veľkostatku Hrochův Týnec – Přestavlky ako technik pri údržbe hospodárskych strojov a automobilov, súčasne pracoval ako technik pri opravách rádioprijímačov v závode Philips, koncesné rádio a elektrotechnický závod Hrochův Týnec. V roku 1945 sa vrátil na Slovensko a pracoval v Starom Smokovci ako autodopravca a neskôr ako vedúci novozaloženej automechanickej dielne komunálneho podniku v Novom Smokovci. V Poprade pôsobil od roku 1949 do roku 1955 v závode Vodostav, n. p., ako mechanik v stavebníctve. Na jeseň v roku 1955 pod

⁷ BARÁTHOVÁ, Nora, Erika CINTULOVÁ, Jaroslav GROCHOLA, Lucia HARTINGEROVÁ, Milan CHOMA, Vladimír JANČEK, Andrej JANOVSKÝ, Klára KUBIČKOVÁ, Mikuláš LIPTÁK a Jana VÍZNEROVÁ. *Osobnosti Kežmarku: (1206 – 2009)*. 2009.

⁸ MAJOROŠI, Ladislav. *Spomienka na humanistu*. 1997.

vedením podniku Tatranské pily sa začala v Poprade výstavba zimného štadióna s umelou ľadovou plochou, kde nastúpil ako strojník až do roku 1975. Tu uplatnil svoje odborné znalosti pri zavádzaní umelej ľadovej plochy do prevádzky. Neuspokojoval sa ani s praktikami údržby či už v strojovni, alebo na ľade a rôznymi zlepšovacími návrhmi zjednodušoval a uľahčoval prácu sebe i svojim pomocníkom. Bol evidovaným zlepšovateľom, podal 8 zlepšovacích návrhov v hodnote úspor 100 000 korún. Po skúsenostiach v práci na zimnom štadióne v Poprade zavádzal do prevádzky i nové zimné štadióny – v Spišskej Novej Vsi, v Liptovskom Mikuláši a v Poľsku (Nowy Targ). Po dokončení výstavby nového krytého zimného štadióna sa na škodu veci starý zimný štadión odstaviť, a preto už ako dôchodca nastúpil v roku 1975 do a. s. Stavomontáže Poprad ako zámočník, kde bol až do roku 1988. Neskôr pracoval v Obchodnom dome Prior v Poprade (do 31. 1. 1989). Aktívne pracoval i ako funkcionár vo Zväzarme a telovýchovnej jednote. Po technickej stránke viedol výstavbu kolkárne pre kolkársky oddiel, ktorý začal fungovať pod hlavičkou LVS vo februári v roku 1973. V roku 1975 mu bola udelená plaketa Za zásluhy pri organizovaní Československých spartakiád. Dlhé roky viedol Svojpomocnú autodielnu Zväzarmu v Poprade, bol spoluorganizátorom motocyklovej súťaže Popradská valaška i automobilovej súťaže Really Tatry. Stal sa jedným zo zakladateľov Tatranského veterán car klubu v Poprade (1977), kde pracoval ako technický komisár pri prehliadkach historických vozidiel. Sám v povojnových rokoch pretekal na motocyklových súťažiach, ktoré sa konali v oblasti Vysokých Tatier“ (Kollárová 2004, s. 111-112)⁹.

15. september

Bortel, Ivan

„horolezec, strojný inžinier (15. 9. 1943 Horná Lehota – 18. 5. 1970 Llanganuco, pohorie Cordillera Blanca, Peru). Absolvent Strojníckej fakulty Českého vysokého učenia technického v Prahe. Absolvoval mnoho výstupov na pieskovcoch, ale aj vo Vysokých Tatrách a v Alpách. Z najvýznamnejších tatranských výstupov: zimný výstup Stanislavského cestou v severnej stene Malého Kežmarského štítu (1963), zimný výstup Korosadowiczovou cestou na Prostredný hrot (1965), prvovýstup severovýchodnou stenou Prostredného hrotu (1965), 2. výstup direttissimou Malého Kežmarského štítu (1965), západnou stenou cez Hokejku na Lomnický štít (1967), zimný výstup direttissimou v severovýchodnou stenou pravým kuloárom Prostredného hrotu (1968). Zahynul 26-ročný po nešťastnom pošmyknutí sa a následnom páde počas tragickej expedície v Peru, keď zvyšných štrnásť členov výpravy o trinásť dní pochovala lavína pod Huascaránom“ (Vranka 2012, s. 6)¹⁰.

⁹ KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESSOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH. Biografický slovník mesta Poprad. 2004.

¹⁰ VRANKA, Milan. Koniec pavúkov v Tatrách: a iné tragické osudy horolezcov. 2012.

15. september

Geyer, Gustáv Július

„učiteľ, prírodovedec (15. 9. 1828 Bialsko-Biala, Poľsko – 28. 9. 1900 Spišská Nová Ves). Roku 1840 sa s rodičmi-súkenníkmi presťahoval na Spiš, do Ľubice. Absolvoval kežmarské gymnázium. Ako vychovávateľ a učiteľ pôsobil na rôznych miestach stredného a východného Slovenska a napokon od roku 1871 na gymnáziu v Spišskej Novej Vsi. 22 rokov robil pravidelné meteorologické, zoofenologické a pomologické pozorovania a ich výsledky zverejňoval v spišskej periodickej tlači. Bol členom výboru Uhorského karpatského spolku a aktívne sa podieľal na zakladaní bývalého Karpatského múzea v Poprade. Pomáhal budovať jeho zoologické zbierky a bol autorom jeho prvej zoologickej expozície. V Poprade absolvoval aj niekoľko prednášok s prírodovedeckou a ekologickou tematikou (Bohuš 1990, s. 3)¹¹

16. september

Repp, Frídriech

„pedagóg, jazykovedec, etnograf (16. 9. 1903 Liberec, Česko – 14. 10. 1974 Bad Hall, Rakúsko). Študoval na nemeckej univerzite v Prahe. Stal sa profesorom evanjelického nemeckého gymnázia v Kežmarku. V rokoch 1927 – 1928 zoradil kežmarský a popradský mestský archív. V rokoch 1930 – 1938 bol profesorom na gymnáziu v Prešove, roku 1939 školským radcom vo Viedni a Liberci, kde aj habilitoval v slavistike. Slúžil v armáde, bol v zajatí do roku 1946. Bol vyhlásený za občana bez štátnej príslušnosti a až roku 1956 mohol znova nastúpiť ako učiteľ na gymnáziu vo Viedni. Roku 1964 sa stal profesorom pre bohemistiku. Aj po vysídlení ostal v spojení s karpatskými Nemcami, zúčastňoval sa na ich kultúrnych zrazoch v Nemecku, na ktorých mával vlastivedné prednášky. Podporoval kultúrne úsilie karpatských Nemcov v Rakúsku. Bol redaktorom ročenky Karpathenjahrbuch 1960 – 1961. Publikoval o dejinách a folkloristike karpatských Nemcov, o slovanských a staročeských cirkevných Nemcoch, o slovanských a staročeských cirkevných rukopisoch a zbieral karpatskonemecké ľudové piesne. V rokoch 1928 – 1938 bol spolupracovníkom novín Karpathenland“ (Baráthová 2009, s. 236)¹².

18. september

Karátsony, Žigmund

„pedagóg (18. 9. 1868 Kecskemét, Maďarsko – 31. 10. 1941 Kežmarok). Študoval doma na gymnáziu a klasickú filológiu na univerzite v Budapešti. Učil v Šoproni, odkiaľ ho zavolali do Kežmarku. Na kežmarskom gymnáziu učil od 1. 1. 1898 – 30. 11. 1919, a to gréčtinu a latinčinu. Hoci v tomto období vrcholila maďarizácia, zachraňoval pred šovinistickými spolužiakmi maturanta Martina Rázusa. Bol vynikajúcim huslistom, hudobným kritikom a výborným fotografom. Československá republika ho ako profesora neprevzala, keďže sa po rozpade Rakúsko-Uhorska angažoval v plánoch vytvoriť zo Spiša samostatnú republiku. Napokon sa mu však

¹¹ BOHUŠ, I. Kto bol kto v Poprade. 1990.

¹² BARÁTHOVÁ, Nora, Erika CINTULOVÁ, Jaroslav GROCHOLA, Lucia HARTINGEROVÁ, Milan CHOMA, Vladimír JANČEK, Andrej JANOVSÝ, Klára KUBIČKOVÁ, Mikuláš LIPTÁK a Jana VÍZNEROVÁ. Osobnosti Kežmarku: (1206 – 2009). 2009.

uznali služobné roky a oficiálne, hoci neučil, odišiel do penzie 31. 12. 1929. Umrel na rakovinu pľúc. Jeho manželkou bola Vilma, dcéra Dr. Tátrayho. Deti nemali“ (Baráthová 2009, s. 149)¹³.

19. september

Izák, Ľudovít Ján (pseud. Lihovecký, Miloš Raveň, Roveň, Vietor, Žmurko)

„redaktor, esperantista, lekár (9. 10. 1899 Budapešť – 19.9. 1978 Martin). V rokoch 1905 – 1910 navštevoval ľudovú školu, v rokoch 1910 – 1918 študoval na gymnáziu v Budapešti, v rokoch 1919 – 1925 na Lekárskej fakulte KU v Prahe. Titul MUDr. získal v roku 1926. V rokoch 1925 – 1936 bol lekárom sanatória Všeobecného penzijného ústavu v Novom Smokovci, v rokoch 1937 – 1970 bol primárom pľúcneho oddelenia nemocnice, okresným ftizeológom, okresným školským lekárom, závodným lekárom OÚNZ v Martine. Od roku 1970 bol na dôchodku. Izák sa stal aj produktívnym redaktorom a publicistom. Vychádzal z čechoslovakistickej orientácie, nadväzoval na hlasistov, v roku 1919 sa stal spoluzakladateľom prvého slov. kult. a literárneho časopisu pre mládež Mladé Slovensko, krátko potom sa stal jeho redakčným zástupcom v Budapešti, redigoval ho do roku 1932. V roku 1931 založil a do roku 1938 redigoval časopis Vysoké Tatry. V rokoch 1932 – 1952 to bol časopis Krásy Slovenska. Od roku 1938 založil a redigoval edíciu ČSČK, v roku 1939 mesačník Slovenský Červený Kríž, od roku 1968 dvojmesačník Esperantisto slova v Martine a i. Stal sa priekopníkom slovenskej ftizeológie, organizátorom boja proti tuberkulóze v Turci, v roku 1944 bol spoluorganizátorom zdravotnej služby v SNP v okolí Martina a Tisovca, propagátorom esperanta na Slovensku a prekladateľom zo slovenského jazyka do esperanta. Izák je autorom štúdie o slovenskom študentskom spolku Mor ho! a zborníka tohto spolku, zbierky žánrových podtatranských obrázkov – poviedok a lekárskeho príbehov z vlastnej praxe, popularizačnej spisby, prekladateľ spevníka slovenských ľudových piesní do esperanta. Prispieval do Národných novín, Slovenského denníka, Hlásnika a esperantských časopisov na celom svete. Izák sa stal aj funkcionárom spolku slovenských akademikov Detvan v Prahe. V roku 1927 bol spoluzakladateľom a funkcionárom slovenského ľadového hokeja (v ŠK Vysoké Tatry) i Horskej záchranej služby vo Vysokých Tatrách. V roku 1938 sa stal členom Klubu slovenských turistov a lyžiarov v Liptovskom Mikuláši, v rokoch 1946 – 1963 bol členom Slovenského esperantského združenia. V rokoch 1937 – 1945 bol riaditeľom slovenskej divízie ČSČK, resp. Slovenského Červeného kríža v Martine a v rokoch 1943 – 1944 bol mešťanostom Martina“ (Mináč 1987, s. 501-502)¹⁴.

20. september

Sekeľj (Szekély), Tibor

„spisovateľ, cestovateľ, esperantista, právnik, muzeológ, jazykovedec, etnograf (14. 2. 1912 Spišská Sobota-Poprad – 20. 9. 1988 Subotica, Juhoslávia). Keď mal Tibor tri mesiace, rodina sa presťahovala do dediny Čenej, patriacej vtedy južnému Uhorsku (dnes je v Rumunsku), kde prežil desať rokov. V roku 1922 nasledovalo sťahovanie do

¹³ BARÁTHOVÁ, Nora, Erika CINTULOVÁ, Jaroslav GROCHOLA, Lucia HARTINGEROVÁ, Milan CHOMA, Vladimír JANČEK, Andrej JANOVSKÝ, Klára KUBIČKOVÁ, Mikuláš LIPTÁK a Jana VÍZNEROVÁ. Osobnosti Kežmarku: (1206 – 2009). 2009.

¹⁴ MINÁČ, Vladimír, Štefan KRIVUŠ, Michal ELIÁŠ, Štefan VALENTOVIČ, Michal MAHEL, Vladimír CIRBES, Jozef VLADÁR, Karol ROSENBAUM, Ján DEKAN, Štefan KOPČAN, Helena PÁLKOVÁ a Pavol HOLÉČZY. Slovenský biografický slovník E- J: (od roku 833 do roku 1990). 1987.

mesta Kikinda v Juhoslávii, kde začal štúdium na gymnáziu. Posledné tri ročníky ukončil v Nikšiči (Čierna Hora). Na pranie otca začal ako 17-ročný študovať právo na univerzite v Záhrebe, vo veku 21 rokov získal právnický diplom a patrilo tak k trom najmladším absolventom fakulty. V Záhrebe sa zároveň prihlásil na kurz esperanta. Vtedy už okrem maďarčiny a srbochorvátčiny ovládal aj nemecký a francúzsky jazyk. Venoval sa aj štúdiu maliarstva, sochárstva i žurnalistiky. Ako 25-ročný sa dostal k filmu. Po krátkej kariére filmového dramaturga emigroval v roku 1939 do Argentíny, potom aj do iných krajín Latinskej Ameriky. Len čo tam však prišiel, vypukla druhá svetová vojna. Aby sa uživil, maľoval na ulici portréty okoloidúcich, napísal sériu článkov o juhoslovanských emigrantoch pre záhrebské noviny. Rok po príchode do Buenos Aires ovládal už dostatočne španielčinu, takže mohol spolupracovať s niekoľkými časopismi. Nakoniec sám začal vydávať revue Geografia revuo venované cestám a bádaniam. Z jeho ciest vynikajú dva výstupy na najvyššiu horu Ameriky – Aconcaguu, cesta cez Mato Grosso, cez Amazóniu, výstup na sopku Izalka v Salvadore, prechod štrnásť km dlhou riekou San Heronym v Mexiku. O mnohých zážitkoch napísal knihy. Medzičasom Tibor Sekelj vyštudoval etnológiu na univerzite v Buenos Aires a stal sa magistrom muzeologických vied na univerzite v Záhrebe. V roku 1954 sa vrátil z Ameriky do Juhoslávie, odkiaľ podnikol niekoľko ciest Áziou, Afrikou, Austráliou atď. Počas svojich ciest a pobytov medzi rôznymi skupinami ľudí sa Sekelj zaoberal etnologickými, antropologickými a lingvistikými štúdiami. Avšak jeho hlavným zámerom bola komunikácia s ľuďmi rôznych kultúr, zbierka poznatkov o ich živote a ich následné odovzdávanie čitateľom prostredníctvom kníh, článkov, prednášok, dokumentárnych filmov. Aby sa mohol dorozumieť s domorodcami, naučil sa okolo 25 rečí, z toho 9 trvale používal. Tibor Sekelj založil Medzinárodnú komisiu pre usporiadanie zemepisných mien, Medzinárodný esperantský inštitút, Zväz esperantských spisovateľov, približne 40 miestnych a niekoľko zemských esperantských zväzov. Túlal sa po 90 krajinách na piatich kontinentoch, Spišskú Sobotu navštívil trikrát. V posledných rokoch života bol riaditeľom Múzea v Subotici“ (Anonym (buš) 2000, s. 5)¹⁵.

20. september

Schmauk, Michal

„historik (20. 9. 1753 Spišská Nová Ves – 21. 4. 1823 Spišská Sobotka). Schmauk študoval v Spišskej Novej Vsi, Levoči a v Kremnici, filozofiu a teológiu v Budíne. Pracoval ako administrátor jezuitského kostola v Levoči. Bol kaplánom vo Vrbove a v Spišskom Podhradí. V roku 1788 bol administrátorom, neskôr farárom v Matejovciach a v roku 1809 v Spišskej Sobote. V nadväznosti na K. Wagnera a J. Bárdošiho spracúval dokumenty o histórii Spiša. Pripravenú zbierku listín pre nedostatok predplatiteľov nevydal, vyšla posmrtné nákladom spišského biskupa J. Čásku. Obsahuje 332 listín z obdobia 1094 – 1595, ktoré dopĺňajú a sčasti opravujú práce Wagnera a Bárdošiho, tvoria významný prameň aj preto, že originály niektorých listín sa stratili alebo zničili“ (Maťovčík 1992, s. 223)¹⁶.

¹⁵ ANONYM (buš). Z osudov nášho známeho rodáka. 2000.

¹⁶ MAŤOVČÍK, Augustín, Jozefína BALLOVÁ, Margita ĎUROVČÍKOVÁ, Emil KAČALA, Milan STRHAN, Jana KÁČEROVÁ, Mária ČERNÁ, Pavol PARENÍČKA, Katarína SCHLENKEROVÁ, Jozef BŽOCH, DANA LACKOVÁ a Marián MINÁRIK. *Slovenský biografický slovník R-Š: (od roku 833 do roku 1990)*. 1992.

21. septembra

Bodický, Ladislav

„dôstojník, účastník protifašistického odboja (4. 1. 1895 Štrba – 21. 9. 1973 Košice). Od 1917 dôstojník čs. légii v Rusku. Predstaviteľ buržoázneho dôstojníckeho zboru. V Slovenskej republike o. i. v hodnosti plk. veliteľ Sboru tvorivoja (prac. Zboru Min. nár. obrany). V polovici augusta 1944 veliteľ divíznej oblasti so sídlom v Liptovskom Mikuláši. Hoci nepomáhal pripravovať SNP, po jeho vypuknutí J. Golianom vymenovaný za veliteľa obrannej oblasti 2 v 1. čs. armády na Slovensku. Nevedel upevniť bojaschopnosť a disciplínu jednotiek, vybudovať účinnú obranu, klásť odpor nemeckým jednotkám, ktoré 1.9. obsadili Poprad, 4.9. Liptovský Mikuláš, 5.9.1944 Ružomberok. Z funkcie odvolaný na návrh SNR odovzdaný do vyšetrovacej väzby a zbavený vojenskej hodnosti. Po prepustení opäť dôstojník, po ústupe SNP do hôr príslušník 1 čl. partizánskej brigády J. V. Stalina, neskôr 3. partizánskeho pluku“ (Balejová 1996, s. 23)¹⁷.

23. september

Alexy, Ján

„učiteľ (27. 9. 1850 Žakovce – 23. 9. 1923 Stráže). Bol ženatý a bezdetný. Učiteľský diplom získal na Štátnom učiteľskom ústave v Spišskej Novej Vsi 19. 9. 1877. V Strážach pôsobil v evanjelickej a. v. škole od 1. 10. 1876 a v štátnej ľudovej škole od 30. 8. 1897. Učil vyššie ročníky. Ovládal nemecký a maďarský jazyk. Zomrel v Strážach a pochovaný bol na tamojšom cintoríne medzi deťmi“ (Kollárová 2004, s. 13)¹⁸.

23. september

Kray (Krey), Jakub mladší

„historik, verejný činiteľ, vojenský dôstojník (27. 11. 1686 Kežmarok – 23. 9. 1753 Kežmarok). Bol synom legendárneho richtára – evanjelického martýra Jakuba Kraya. Študoval vo svojom rodisku, potom sa dal do vojenských služieb, paradoxne do cisárskych, ktoré dali popraviť jeho otca. Bojoval v armáde generalissima habsburskej armády Eugena Savojského, bol aj v službách Márie Terézie. Z armády odišiel v pomerne vyššom veku. Po návrate do Kežmarku bol zvolený za senátora. Ako senátor v r. 1749 spísal na základe archívnych dokumentov podrobnú históriu slobodného kráľovského mesta Kežmarok od r. 1280. Nemecký rukopis je v lyceálnej knižnici, žiaľ, dodnes nepreložený, ale starší historici z neho čerpali. Vojensky orientoval aj svojich synov – Pavla (1735 – 1804), ktorý sa stal cisárskym maršalom; od neho sa začala odvíjať peštianska vetva rodu, a Alexandra (1742 – 1817), ktorý sa stal majorom; ním začala šarišská vetva. Tretí syn Jakub (1733 – 1774) nebol vojakom, stal sa kežmarským notárom; ním začala spišská vetva, ktorá z Kežmarku prešla v druhej polovici 19. storočia do Levoče a jej okolia a po I. svetovej vojne sa rodina definitívne odsťahovala do Maďarska. Všetci prestúpili na katolícku vieru“ (Baráthová 2014, s. 30)¹⁹.

¹⁷ BALEJOVÁ, Anna, Marta BORNEMISZOVÁ, Mária OROLINOVÁ a Ľuba RUSNÁKOVÁ. Biografický slovník okresu Poprad: (od najstarších čias do roku 1996). 1996.

¹⁸ KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESSOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH. Biografický slovník mesta Poprad. 2004.

¹⁹ BARÁTHOVÁ, Nora a Mikuláš LIPTÁK. Slávni evanjelici v Kežmarku VIII.: Kray Jakub mladší. 2014.

23. september

Mudroň, Pavol (Mudrony, pseud. Pál Gazda, Farmer)

„národohospodár (23. 9. 1843 Kežmarok – 1. 11. 1891 Budapešť). Študoval na gymnáziu v Kežmarku, právo v Budapešti a vo Viedni. Po štúdiách bol redaktorom a publicistom v časopise Hazánk, v rokoch 1870 – 1882 bol redaktorom v časopise Hon a od roku 1882 bol pracovník tlačovej kancelárie predsedníctva vlády v Budapešti. Bol autorom monografií, štúdií a článkov z oblasti hospodárstva a finančníctva. Propagoval spolkové hospodárenie. Prispieval svojimi článkami do viacerých časopisov. Prekladal americkú a anglickú beletriu“ (Maťovčík 1990, s. 239)²⁰.

23. september

Thierring, Oskar

„textilný odborník, vysokoškolský učiteľ (23. 9. 1868 Sopron, Maďarsko - ?). V rokoch 1896 – 1911 bol učiteľom a riaditeľom na odbornej tkáčskej škole v Kežmarku, kde vyučoval zariadenia ručného a strojového tkania a náuky o textilných materiáloch, od roku 1911 bol riaditeľom tkáčskej školy v Kluži a v Segedíne. Od roku 1913 prednášal na vysokej škole, neskôr ako mimoriadny profesor. Počas pôsobenia v Kežmarku sa zaslúžil o zvýšenie kvality praktickej i teoretickej výučby. Popri pedagogickej činnosti sa venoval aj odbornej, publikoval články a štúdie v časopisoch Magyar Mérnök – és Építészefylet Heti Értesítője atď. Publikoval aj v ročenke kežmarskej tkáčskej školy, ktorú začal aj redigoval a v ktorej uverejnil štúdiu o dejinách kežmarskej tkáčskej školy. Thierring bol autorom monografie o navíjaní nití (1902), učebnice o tkáčskych zariadeniach (1904) a dejinách tkáčstva a pradiarstva v Uhorsku (1906)“ (Maťovčík 1994, s. 55-56)²¹.

25. september

Gabriel, Adolf

„organizátor turistiky, podnikateľ (25. 9. 1853 Spišská Belá – február 1930 Spišská Belá(?)). Pochádzal zo statkárskej rodiny. Ľudovú školu ukončil v Spišskej Belej, strednú v Kežmarku. Hospodáril na rodinnom majetku a vlastnil výrobu borovičky. V rokoch 1923 – 1926 žil u dcéry v Maďarsku. Zaslúžil sa o vybudovanie tabakovej továrne a železničného spojenia. Od roku 1880 bol členom mestskej rady v Spišskej Belej. Venoval sa rozvoju turistických zariadení. V roku 1883 sa pričínal o založenie Tatranskej Kotliny ako spišskobelianskych mestských kúpeľov. Postaral sa o výstavbu komunikácií sprístupňujúcich jaskyňu a v nej elektrického osvetlenia, budovanie chodníkov na atraktívne miesta Belianskych Tatier (Kopské sedlo, Skalné vráta, Tokáreň, Bujačí vrch a i.) a o vznik turistickej magistrály po hrebeni horstva. Správami prispieval do časopisu Karpathen Post. Bol funkcionárom a od roku 1922 čestným členom spolku Karpathenverein“ (Kollárová 2006, s. 414)²².

²⁰ MAŤOVČÍK, Augustín, Margita ĎUROVČÍKOVÁ, Emil KAČALA, Milan STRHAN, Jana KÁČEROVÁ, Mária ČERNÁ, Jozefína BALLOVÁ, Pavol PARENIČKA, Katarína SCHLENKEROVÁ, Jozef BŽOCH, Dana LACKOVÁ a Marián MINÁRIK. Slovenský biografický slovník: (od roku 833 do roku 1990). 1990.

²¹ MAŤOVČÍK, Augustín, Jozefína BALLOVÁ, Margita ĎUROVČÍKOVÁ, Emil KAČALA, Milan ŠIŠMIŠ, Zdenko ĎURIŠKA, Jarmila KOVÁČOVÁ, Jana KÁČEROVÁ, Pavol PARENIČKA, Alena TÁBORECKÁ, Jozef BŽOCH, DANA LACKOVÁ a Mária ČERNÁ. Slovenský biografický slovník T-Ž. 1994.

²² KOLLÁROVÁ, Zuzana a kol. Spišská Belá. 2006.

25. september

Noskovius, Michal

„kňaz (? – 25. 9. 1683 Kežmarok). Do Veľkej bol pozvaný v roku 1646. Hneď po svojom nástupe založil a viedol prvú evanjelickú cirkevnú matriku. V jej úvode sú vymenovaní všetci dovtedajší farári, diakoni a učitelia a mnohé príhody zo života obce. Počas jeho pôsobenia získala obec nový organ a druhý, tzv. obecný zvon. Vedenie matriky bolo prerušené v roku 1674. V tomto roku po vizitácii ľubovnianskeho hradného prefekta Štefana Lobovitzkého a na základe Judicum compositum v apríli v Spišskom Podhradí, obvinili evanjelických farárov 13 spišských miest zo sprisahania a donútili ich k exilu. Michal Noskovius bol posledným farárom vo Veľkej pred začiatkom protireformácie a zároveň seniorom Bratstva 24 spišských miest. Po tom, čo neúspešne žiadal u poľského kráľa milosť, odišiel do Jeny a Wroclawi. Neskôr sa vrátil do Kežmarku a usadil sa na Hradnej ulici, kde aj zomrel“ (Kollárová 2009, s. 155)²³.

26. september

Augustíni ab Hortis, Samuel, st.

„kňaz (26. 9. 1678 Veľká Lomnica – 1756 Poprad). Bol synom známeho kežmarského lekárnika Kristiana Augustiniho, osobného lekára kráľa a cisára Ferdinanda II., ktorý bol za úspechy pri jeho liečení pozdvihnutý do šľachtického stavu a za starostlivosť o botanickú záhradu vo Viedni dostal predikát ab Hortis. Samuela vychovával strýc Dávid von Matyašovský. Správal sa k nemu ako k vlastnému synovi. Svojou usilovnosťou a poslušnosťou v škole si ho Samuel získal, a preto ho dal študovať do Kežmarku, Esetneku a Debrecína. Po skončení štúdia, v snahe uľahčiť starosti svojmu strýkovi, ktorý sa staral ešte o jeho troch bratov, prijal miesto pisára na poštovom úrade. Kvôli malému zárobku sa stal sekretárom grófa Károlyho. S týmto miestom však nebol spokojný a stal sa vojakom. Za obetavosť bol povýšený na dôstojníka. Keď bol jeho regiment zredukovaný, vrátil sa naspäť do Veľkej Lomnice. Veľmi aktívny, vzdelaný muž sa ani s týmto postavením neuspokojil a v krátkom čase samoštúdiom vyštudoval teológiu. Prvou jeho kňazskou stanicou bol Gerlachov (1708). Zotrval tu dva roky a potom nastúpil ako kňaz do Popradu (1710). Napriek mnohým ťažkostiam tu zotrval až do svojej smrti. Augustíni neúnavne vykonával kňazské úradné povinnosti celé roky. Ťažkosti vo výkone služby mu neraz vyplývali z toho, že nežil v meste, ale na vidieku. Počas poľského zálohu XIII spišských miest nesmel ako evanjelický kňaz v nich sídlieť a ani tu dlhšie zostávať. Preto býval vo Veľkej Lomnici, tu sa staral o svoju kúriu a nedeľné večery využíval na bohoslužby. Z Lomnice však dochádzal do Popradu, hoci mu cesta sem trvala 1 a pol hodiny a rovnako i cesta naspäť. Dva dni v týždni pre Popradčanov konal bohoslužby, ale len v súkromných domoch, lebo v tom čase ich evanjelici nesmeli slúžiť v kostoloch. Kňazskú službu vykonával 43 rokov“ (Kollárová 2009, s. 17)²⁴.

²³ KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESSOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH. Biografický slovník mesta Poprad. 2004.

²⁴ KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESSOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH. Biografický slovník mesta Poprad. 2004.

29. september

Kreppenhof, Matej

„poslanec, odborový funkcionár, vydavateľ (29. 9. 1868 Derflice pri Znojme, Česko – 6. 6. 1943 Matejovce). Vyučil sa za klampiara. Pracoval vo Viedni, kde prišiel do kontaktu so sociálnodemokratickým hnutím a vstúpil do robotníckeho hnutia. Od roku 1907 bol spoluzakladateľom Sociálnodemokratickej strany Uhorska. Od 9. 4. 1906 do roku 1932 pracoval v továrni C. A. Scholtza v Matejovciach. Bol odborovým funkcionárom a v prevratových rokoch predsedom miestnej skupiny kovrobotníkov. Kandidoval do senátu na spoločnej kandidátke Československej sociálnodemokratickej robotníckej strany a Maďarsko-nemeckej sociálnodemokratickej strany v novozámockom volebnom kraji. Ako jediný zástupca zo Spiša sa stal v rokoch 1920 – 1925 senátorom Národného zhromaždenia. Po boku P. Witticha sa stal jedným z hlavných organizátorov Nemeckej sociálnodemokratickej strany na Slovensku. Krátky čas bol aj vydavateľom jej orgánu Volksrecht. Po roku 1925 jeho politický vplyv klesal, v roku 1932 odišiel do dôchodku, až do roku 1938 bol prvým námestníkom starostu Matejoviec“ (Kollárová 2009, s. 119)²⁵.

²⁵ KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESSOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH. Biografický slovník mesta Poprad. 2004.

Udalosti (vyberáme ...)

80. výročie (1938)

Mníchovská dohoda

„Koncom septembra podpísali v Mníchove predstavitelia štyroch mocností dohodu o odtrhnutí časti Československej republiky a jej odstúpení nacistickému Nemecku. Republika bola vydaná fašistickému Nemecku napospas. Vláda ignorovala vôľu ľudu a tento diktát prijala. Bola to tragédia, ktorá ovplyvnila ďalší vývoj dejín Čechov a Slovákov. K tomu, aby Hitler mohol uskutočniť svoje plány, v mnohom napomáhala piata kolóna nacistov

v Československu – Sudetonemecká strana Kondráda Henleina a Karpatonemecká strana, ktorej tykadlá siahali až k nám. Rad dokumentov predovšetkým dokazuje, že mníchovská zrada sa pripravovala nielen za hranicami, ale aj vo vnútornom tábore nepriateľov republiky. Henleinovská SDP pri uskutočňovaní Hitlerových plánov na rozbitie republiky hľadala oporu aj na Spiši, medzi spišskými Nemcami. Aj provokácie, ktoré v našich okresoch vyvolávali henleinovci Karmasin, Kunsch, Kleckner, Keil, Klein a ďalší prispeli k rozbitiu republiky, na prípravu agresie proti Československu. Napríklad 20. marca 1938 usporiadali henleinovci obvodné zhromaždenie v Bušovciach, kde rečnili pohlavári Karpatonemeckej strany Keil, Karmasin a Zibelius. 14. apríla 1938 v sále popradského kina na schôdzi sa hovorilo o potrebe, aby sa Spiš spojil so Sudetami. Založil spolok „Eiche“, v ktorom by sa mladí mali pripravovať na tieto „veľké dni“ – pochodovať, dvíhať pravicu ... Predstaviteľ henleinovskej strany Ing. Michel prehovoril 18. mája 1938 v popradskej redute. Tento sudeták rozprával zhromaždeným Nemcom z okolia o tom, ako sú Nemci v Československu utlačovaní a rečník Gejza Klein volal po spojení spišských Nemcov so sudetskými, aby si dokázali „vydobyť svoje práva“. Podobných provokácií usporiadali henleinovci v letných mesiacoch v okrese mnoho. Občania republiky rozhorčene protestovali proti fašistickým výčinom. Boli odhodlaní brániť republiku. Takto odhodlane si počínali aj vojaci kežmarskej posádky. 10. októbra 1937 v Spišskej Sobote Michal Králik hovoril o nebezpečenstve fašizmu pre pracujúci ľud. Prvomájová manifestácia v roku 1938 v Kežmarku bola ukázkou uplatňovania jednotného ľudového frontu proti fašizmu. V sprievode mestom pochodovali spoločne komunisti, sociálni demokrati a príslušníci ďalších demokratických strán. V čele sprievodu niesli štátnu zástavu a dav okolo 2 500 ľudí zaspieval štátnu hymnu, Marseillaisu a Internacionálu. Bola to mohutná manifestácia za obranu republiky. Na 19. septembra 1938 zvolala Komunistická strana Československa verejné schôdze. Jedna z nich bola aj v Kežmarku a na programe bola otázka zbratania národov a ochrana Československa pred fašizmom“ (Kiš 1978, s. 4)²⁶.

²⁶ KIŠ, Július. Ako to bolo pred Mníchovom: nad dokumentami, ktoré vydávajú svedectvo. 1978.

65. výročie (1953)

Vznik Gymnázia, Kukučínova, Poprad

„Dňa 1. septembra 1953 na základe uznesenia vlády o sieti jedenásťročných stredných škôl zriaďuje Krajský národný výbor v Košiciach v zmysle výnosu Povereníctva školstva v Bratislave podľa zákona č. 31/1953 Jedenásťročnú strednú školu na Leninovom nábreží. Budova školy bola majetkom mesta Poprad. Bola to druhá stredná škola v Poprade po hospodárskej škole (Obchodná akadémia). V prvom školskom roku mala 19 tried s počtom žiakov 741. Školu navštevovali žiaci od prvého roku školskej dochádzky. Na nižšom stupni školy (1. - 8. ročník) bolo 16 tried a na vyššom stupni (9. - 11. ročník) dve triedy s počtom žiakov 110. V tomto školskom roku škola nemala ani jednu maturitnú triedu. V triedach sa vykurovalo tuhým palivom do kachľových pecí. Prvým riaditeľom školy sa stal Pavol Nipča. V školskom roku 1954/1955 maturovala prvá trieda s počtom žiakov 37. V tomto školskom roku mala škola 21 tried s počtom žiakov 814 a podľa záznamov v kronike sa 21. januára 1955 konala v kaviarni dnešnej Reduty prvá stužková slávnosť. V tom istom školskom roku bolo otvorené štúdium popri zamestnaní. Okrem hlavnej budovy na Leninovom nábreží bola škole pridelená ďalšia budova bývalej „meštianky“ na Ulici popradskej brigády. Od školského roku 1959/1960 bol poverený vedením školy Jozef Čajnák. Od 1. 9. 1960 do konca šk. roka 1963/64 bola v škole jedna trieda dvanásťročnej strednej školy a taktiež tu zriadili Strednú školu pre pracujúcich (SŠP) v Poprade pre štúdium pracujúcich popri zamestnaní. V roku 1960 stredná všeobecnovzdelávacia škola mala päť tried v I. - III. ročníku so 141 žiakmi. V škole pôsobil aj jeden kurz pre externú maturitnú skúšku s 11 žiakmi. Vyučoval sa nemecký a francúzsky jazyk. V tomto školskom roku v škole začína pracovať súbor malých javiskových foriem (Divadielko OKO), ktorý sa predstavil premiérou hry „Hračky nás už nevidia“. Súbor pracoval pod vedením Augustína Kuchára vyše 30 rokov a patril k špičkovým súborom tohto žánru na Slovensku. Od školského roka 1962/63 pôsobili v škole pod jednou správou tri školy: základná deväťročná škola s povinnou školskou dochádzkou, stredná všeobecnovzdelávacia škola s trojročným štúdiom ukončeným maturitou a stredná škola pre pracujúcich. 1. júl 1963 prináša škole ďalšie zmeny. Vznikli dve školy – ZDŠ v Poprade, Leninovo nábrežie a Stredná všeobecnovzdelávacia škola (SVŠ) v Poprade, ku ktorej v školskom roku 1963/64 bola pričlenená aj jedna trieda strednej priemyselnej školy strojníckej (SPŠS), elokovanej z Prešova. SVŠ bola umiestnená do budovy na dnešnom Nábreží Jána Pavla II. Riaditeľom SVŠ zostáva Jozef Čajnák. V školskom roku 1963/64 bolo v škole 10 tried denného štúdia a 9 tried rôznych foriem štúdia popri zamestnaní s maturitou. Od roku 1963 v škole inštalovali ústredné kúrenie. Ďalšia zmena v štruktúre školy nastala od 1. septembra 1969, keď sa všeobecnovzdelávacia škola premenovala na gymnázium. Žiaci boli prijímaní do 1. ročníka na štvorročné štúdium. Od roku 1973/74 bolo v škole 15 tried už len gymnaziálneho štúdia. Výborné výsledky školy vo vyučovaní aj v mimoškolských aktivitách predurčili rozhodnutie MŠ SSR v Bratislave zaradiť školu v roku 1972 medzi pridružené školy UNESCO. Rekordný záujem o všeobecné stredoškolské vzdelanie bol zaznamenaný v roku 1979/1980, keď tu študovalo 19 tried s vyše 600 žiakmi. Hlavný cieľ školy – príprava na vysokoškolské štúdium – bol inovovaný podľa reálnych požiadaviek od roku 1975/1976, kedy boli zavedené voliteľné predmety – základy ekonomiky a o rok neskôr – základy stavebníctva. V roku 1978/1979 boli zriadené triedy so zameraním na matematiku a fyziku. Od roku 1980, po odchode riaditeľa Jozefa Čajnáka do dôchodku, sa stáva riaditeľom školy Augustín Kuchár. V tomto školskom roku 1980/1981 vzniká v Poprade ďalšie gymnázium (Gymnázium Poprad, Ul. Dominika Tatarku). Škola niesla názov Gymnázium Poprad, Leninovo nábrežie. Po

spoločenských zmenách v roku 1990/91 došlo k personálnej zmene vo vedení školy. Do funkcie riaditeľky školy bola zvolená Emília Neustadtová. Od 1. septembra 1991 škola zmenila názov na Gymnázium Poprad, Popradské nábrežie, pretože sa v Poprade zmenili názvy ulíc. Od školského roka 1995/1996, po odchode Emílie Neustadtovej do dôchodku, sa stáva riaditeľom školy Ján Verný. V tomto školskom roku bola v škole otvorená prvá trieda osemročného gymnázia. Žiaci tejto triedy sídlili v priestoroch 1. základnej školy Poprad, Francisciho. Od školského roka 1997/1998 sa prvé štyri triedy osemročného gymnázia vyučovali v budove Základnej školy na Tajovského ulici v Poprade. K podstatnej zmene v histórii školy došlo na začiatku školského roka 2002/2003, keď v rámci reštitučných zákonov musela škola odovzdať budovu na Popradskom nábreží a presťahovať sa do priestorov bývalých kasární, tým sa zmenil aj názov školy na Gymnázium Poprad, Ul. Kukučínova. V školskom roku 2010/2011 dochádza k ďalším zmenám vo vedení školy. Ján Verný odchádza do dôchodku a do konca školského roku je poverená vedením školy Beáta Taylorová. Od školského roka 2011/2012 sa stáva riaditeľom školy Vladimír Lajčák a zástupcami riaditeľa školy Beáta Taylorová a Iveta Šatanková. Škola má názov Gymnázium, Kukučínova 4239/1, Poprad. Počas 65-ročnej existencie školu úspešne ukončilo 6 600 absolventov a z dostupných archívnych materiálov vieme, že v škole pracovalo 346 pedagogických a 53 nepedagogických zamestnancov“ (Anonym 2018)²⁷.

Gymnázium Kukučínova Poprad

²⁷ ANONYM. História GPUK. 2018.

55. výročie (1963)

Vznik Tanečno-športového centra Tempo Kežmarok

„V septembri 1963 stáli pri jeho zrode ako prví členovia tréneri a choreografi Gertrúda Legutská a jej brat Martin. Medzi prvých členov patrili Peter Podolinský, Oľga Ihnačáková, Ivan Šulz, Dáša Tomčíková, Alžbeta Šoltýsová, Mikuláš Tomlein, Anna Kiedžuchová, Pavol Dovjak, Ľuba Pavelová a ďalší. Vďaka nesmiernemu zápalu, nadšeniu i vysoko odbornému prístupu sa kežmarský Klub spoločenského tanca s rôznymi zmenami jeho názvov (Tanečno-športový klub Tempo pri závodnom klube odborárov v Kežmarku a v súčasnosti je to Tanečno-športové centrum Tempo, občianske združenie, Mestský športový klub Kežmarok), vypracoval na jeden z najlepších tanečných klubov na Slovensku. Úspechov bolo veľa – v tancoch i v choreografii. Spomenieme aspoň niektoré. V roku 1968 získal titul majstra Slovenska tanečný pár Ernest Scholz – Gertrúda Legutká v kategórii voľné tance – čardáš. Tanečný pár Juraj Griger – Radka Britaňáková sa stali majstrami Slovenska v kategórii Junior II v kráľovskej disciplíne 10 tancov. I keď už v inom tanečnom klube stal sa majstrom sveta vo formáciách v anglickom Bristole kežmarský odchovanec Patrik Scholtz. Medzinárodnú kategóriu „S“ a právo reprezentovať Slovenskú republiku získalo niekoľko tanečných párov z Tanečno-športového centra Tempo. Úspešná trénerka a choreografka Gertrúda Scholtzová – Legutká je právom v Sieni slávy slovenského tanečného športu. Veľký kus práce pre spoločenské tance vykonal jej brat Martin Legutky a desiatky ďalších trénerov i funkcionárov“ (Baráthová 2014, s. 113-114)²⁸.

Tanečno-športové centrum Tempo Kežmarok

²⁸ BARÁTHOVÁ, Nora. Karin FÁBROVÁ, Jaroslav GROCHOLA, Andrej JANOVSÝ, Mikuláš LIPTÁK, Roman PORUBĀN, Peter SLOVÍK a Vladimír Julián ŠEVC. Život Kežmarku v 13. až 20. storočí. 2014.

Zoznam bibliografických odkazov

ANONYM (buš), 2000. Z osudov nášho známeho rodáka. In: *Podtatranské noviny*. ISSN 1210-2423. Roč. 41, č. 37, s. 5.

ANONYM, 2018. História GPUK [online]. [cit. 2018-08-14]. Dostupné z: <https://gpuk.edupage.org/text20/?eqa=dGV4dD10ZXh0L3RleHQyMCZzdWJwYWdlIPTA%3D>

BALEJOVÁ, Anna, Marta BORNEMISZOVÁ, Mária OROLINOVÁ a Ľuba RUSNÁKOVÁ, 1996. *Biografický slovník okresu Poprad: (od najstarších čias do roku 1996)*. Poprad: Okresná knižnica a Miestny odbor Matice slovenskej. ISBN 80-88692-04-0.

BARÁTHOVÁ, Nora, Erika CINTULOVÁ, Jaroslav GROCHOLA, Lucia HARTINGEROVÁ, Milan CHOMA, Vladimír JANČEK, Andrej JANOVSÝ, Klára KUBIČKOVÁ, Mikuláš LIPTÁK a Jana VÍZNEROVÁ, 2009. *Osobnosti Kežmarku: (1206 – 2009)*. Kežmarok: Jadro. ISBN 978-80-89426-02-7.

BARÁTHOVÁ, Nora a Mikuláš LIPTÁK, 2014. Slávni evanjelici v Kežmarku VIII.: Kray Jakub mladší. In: *Zborový list: občasník Cirkevného zboru ECAV na Slovensku Kežmarok*. Č. 12 (24. december 2014), s. 30.

BOHUŠ, Ivan, 1990. Kto bol kto v Poprade. In: *Poprad*. Roč. 1, č. 16, s. 3.

KIŠ, Július, 1978. Ako to bolo pred Mníchovom: nad dokumentami, ktoré vydávajú svedectvo. In: *Podtatranské noviny*. Roč. XIX, č. 39, s. 4.

KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH, 2004. *Biografický slovník mesta Poprad*. Poprad: Mestský úrad. ISBN 80-969037-6-4.

KOLLÁROVÁ, Zuzana a kol., 2006. *Spišská Belá*. Universum: Prešov. ISBN 80-89046-37-1.

MAJOROŠI, Ladislav, 1997. Spomienka na humanistu. In: *Podtatranské noviny*. Roč. XXXVIII, č. 37, s. 3.

MAŤOVČÍK, Augustín, Margita ĎUROVČÍKOVÁ, Emil KAČALA, Milan STRHAN, Jana KÁČEROVÁ, Mária ČERNÁ, Jozefína BALLOVÁ, Pavol PARENÍČKA, Katarína SCHLENKEROVÁ, Jozef BŽOCH, Dana LACKOVÁ a Marián MINÁRIK, 1990. *Slovenský biografický slovník M-Q: (od roku 833 do roku 1990)*. Martin: Matica slovenská. ISBN 80-7090-070-9.

MAŤOVČÍK, Augustín, Jozefína BALLOVÁ, Margita ĎUROVČÍKOVÁ, Emil KAČALA, Milan STRHAN, Jana KÁČEROVÁ, Mária ČERNÁ, Pavol PARENÍČKA, Katarína SCHLENKEROVÁ, Jozef BŽOCH, DANA LACKOVÁ a Marián MINÁRIK, 1992. *Slovenský biografický slovník R-Š: (od roku 833 do roku 1990)*. Martin: Matica slovenská. ISBN 80-7090-216-7.

MAŤOVČÍK, Augustín, Jozefína BALLOVÁ, Margita ĎUROVČÍKOVÁ, Emil KAČALA, Milan ŠIŠMIŠ, Zdenko ĎURIŠKA, Jarmila KOVÁČOVÁ, Jana KÁČEROVÁ, Pavol PARENIČKA, Alena TÁBORECKÁ, Jozef BŽOCH, DANA LACKOVÁ a Mária ČERNÁ, 1994. *Slovenský biografický slovník T-Ž*. Martin: Matica slovenská. ISBN 80-7090-111-X.

MINÁČ, Vladimír, Štefan KRIVUŠ, Michal ELIÁŠ, Štefan VALENTOVIČ, Michal MAHEĽ, Vladimír CIRBES, Jozef VLADÁR, Karol ROSENBAUM, Ján DEKAN, Štefan KOPČAN, Helena PÁLKOVÁ a Pavol HOLÉCZY, 1987. *Slovenský biografický slovník E-J: (od roku 833 do roku 1990)*. Martin: Matica slovenská.

VRANKA, Milan, 2012. *Koniec pavúkov v Tatrách: a iné tragické osudy horolezcov*. Bratislava: Vranka Press. ISBN 978-80-967672-4-3.